

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Andra kammaren.

Nr 21.

Lördagen den 14 februari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Föredrogs, men blevo ånya bordlagda statsutskottets utlåtande nr 2 samt lagutskottets utlåtanden nr 4, 5 och 6.

§ 2.

Vidare föredrogs vart för sig konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 § 3, 12, 19, 47, 48, 49, 52 och 56 punkterna i lagen om val till riksdagen; och

nr 2, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 21 och 23 §§ förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämman m. m.

Vad utskottet hemställt i dessa utlåtanden bifölls av kammaren.

§ 3.

Till behandling förelåg nu bankoutskottets utlåtande, nr 3, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Härefter föredrogs *punkten 3*, angående C. E. d'Orchimonts växeltransaktioner vid kontoret i Göteborg; och begärdes ordet därvid av

Herr Thorsson, som anförde: Herr talman! I tredje punkten här finner utskottet visserligen, att det är anmärkningsvärt det förfarande, som har tillämpats, men utskottet säger sig anse, att då de egentligen agerande i detta ärende äro till finnandes på en tidigare tidpunkt än själva revisionen avser, så vill utskottet för sin del inskränka sig till att endast göra

Ang. C. E. d'Orchimonts växeltransaktioner vid riksbankens kontor i Göteborg.

Ang. C. E.
d'Orchimonts
växeltransak-
tioner vid riks-
bankens kontor
i Göteborg.

(Forts.)

en omförmålan. Emellertid förekommer i detta ärende en del besynnerligheter, som jag tycker, att man icke åtminstone här i kammaren skall låta gå alldeles opåtalade förbi. Enligt den relation, som riksdagens revisorer gjort av ärendet, är det ett avsevärt belopp, som riksbankens avdelningskontor i Göteborg har gått förlustigt på grund därav att de personer, som stått i ledningen för detta kontor varit så att säga alltför godtrogna. Ehuru det redan 1911 hade inom styrelsen erinrats om att det vore tvivelaktigt huruvida firman N. Nygren verkligen hade varor upplagda hos Göteborgs magasinsbolag till värde, som motsvarade de hos kontoret belånade växlar, å vilka firman Napoleon Nygren & C:o voro utställare, så hade man det oaktat fortsatt nära två år att lämna dessa firmor, huvudsakligen den ena, en nästan obegränsad kredit. Jag har funnit av redogörelsen här, att dessa firmor varit i riksbankens avdelningskontor i Göteborg engagerade, 1909 för 353,000 kronor, 1910 för 395,000 kronor, 1911 för 420,000 kronor och 1912 för 331,000 kronor. Av handlingarna framgår också, att Göteborgs magasinsbolag varit engagerad i privatbanker under år 1910 för icke mindre belopp än 402,000 kronor, 1911 för 510,000 kronor och 1912 för 467,000 kronor. Det förefaller mig, att det är otänkbart, att de ledande personerna för Göteborgs avdelningskontor icke skulle ha haft någon vetskap om dessa stora engagement hos andra penninginstitut utöver vad firman var engagerad i Göteborgskontoret. Oaktat Göteborgskontorets styrelse redan 1911 varit varskodd, har denna nöjt sig med att herr d'Orchimont, chefen för detta — jag höll på att säga pantaktiebolag — infunnit sig hos styrelsen för riksbankens avdelningskontor i Göteborg och försäkrat att allt varit riktigt och bra, och Göteborgskontorets styrelse har utan att närmare besvara sig med undersökning tagit detta för gott och fortsatt utbetalningarna av medlen. När slutligen det gick håll på bölden, visade det sig, att för de varor, som varit belånade till avsevärda summor, inskränkte sig det verkliga värdet till 20,000 kronor. Jag kan för min del icke finna, att de män, som här bevakat statens intresse, med tillräcklig effektivitet utövat den kontrollerande verksamhet de hade skyldighet att utöva.

Nu skriva statsrevisorerna, att dessa män faktiskt icke utövat den verksamhet, de enligt reglementet skulle utöva i kontrollhänseende. Men såväl statsrevisorerna som utskottet sluta med att säga, att när det gäller en föregående period, skola vi stryka över det hela. Det förefaller mig åtminstone som om de personer, vilka på ett så lösligt sätt fullgjort sin uppgift såsom kontrollanter och tillvaratagare av statens intresse, icke längre borde sitta inne med förtroendet att deltaga i ledningen av detta kontor. Det är den enklaste åtgärd, som man kan fordra, att de personer, som på detta sätt eftersatt det förtroende, som staten visat dem, borde fortast möjligt avlägsnas från ledningen av detta bankkontor. De som redan avgått med döden ha ju

att redogöra för sitt fögderi inför ett annat förvaltningsforum, så att mot dem kan man icke göra något yrkande, men de, som ännu äro i livet och sitta kvar i styrelsen, borde enligt min uppfattning av riksbanksstyrelsen fortast möjligt avlägsnas från detta kontor.

Ang. C. E. d'Orchimonts växeltransaktioner vid riksbankens kontor i Göteborg.
(Forts.)

Jag har känt mig tvungen att säga dessa ord, herr talman.

Vidare yttrades ej. Kammaren beslöt lägga punkten till handlingarna.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Å föredragningslistan fanns vidare uppfört lagutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lagstiftning i fråga om offentlig revision av genom statsanslag eller tullskydd understödda företags räkenskaper och övriga handlingar.

Ang. offentlig revision av vissa företags räkenskaper m. m.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 7, hade herr Säfstrand hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning angående lagbestämmelser, som tillerkände Kungl. Maj:t rättighet att genom fackligt utbildade revisorer i detalj granska genom statsanslag eller tullar understödda företags alla räkenskaper och handlingar.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talman på begäran ordet till

Herr Säfstrand, som yttrade: Herr talman! Det förefaller, som om lagutskottet, när det gått att granska denna motion, huvudsakligen anlagt en formalistiskt juridisk synvinkel och icke en nationalekonomisk, som jag tänkt, att det skulle anlägga, när det gällde att pröva denna motion. Här säger lagutskottet: »Förevarande motion synes huvudsakligen avse fastställande genom lag av viss ordning för utövandet av den offentliga kontroll, vilken enligt motionärens uppfattning de företag och näringar böra vara underkastade, som erhållit en av staten gynnad ställning antingen genom direkta understöd eller i följd av tullskydd.»

Ang. offentlig
revision av
vissa företags
räkenskaper
m. m.
(Forts.)

Nu vill jag först säga det, att min mening var icke *huvudsakligen* att få genom lag fastställd en viss *ordning* för detta; det är icke en ordningsfråga, utan meningen är att man skulle kunna komma till ett resultat beträffande utredningen, huruvida vissa dels statsunderstödda och dels tullunderstödda företag hava för stora understöd eller ej. När vi t. ex. här i kammaren diskutera stats-subvention åt en ångbåtslinje — det fordras ganska stora stats-subventioner åt sådana — står man ganska ofta spörjande, om det verkligen är behöfligt att giva så stora understöd. I många fall tänker man: skall icke detta företag lära sig att stå på egna ben? Riktigt klart besked om detta tycks man icke kunna få, ty det förefaller mig som om den kontroll, som utövades, icke skulle vara tillräckligt effektiv.

Nu säger utskottet visserligen, att staten är oförhindrad att som villkor föreskriva sådan kontroll. Men det har, som sagt, synts mig som om denna kontroll aldrig varit fullt effektiv. Jag skall återkomma till detta, då jag kommer till mitt förslag om fackligt utbildade revisorer.

Går man till den andra punkten av mitt förslag, nämligen att företag, som åtnjuta tullskydd, skulle underkastas kontroll av fackligt utbildade revisorer, så vill jag först rätta ett missförstånd, som uppkommit inom lagutskottet, nämligen att här skulle vara fråga om att sätta hela lantbruket under något slags revision. Det är tydligt, att någon revision icke kan förekomma annorstädes än där lagen föreskriver bokföringsskyldighet, men som bekant föreskriver icke lagen någon bokföringsskyldighet med hänsyn till jordbruket. Alltså kan den tanken icke föras fram i detta hänseende. Däremot riktar sig förslaget mot industrien, såväl mot bolagsföretag som mot sådana företag, som ägas av enskilda företagare.

Så har jag, då jag så ofta hört talas om tullrevision, tänkt mig, att om man kunde få till stånd en sådan tullrevision, man skulle sitta inne med fakta tillräckliga för att bedöma, om dessa företag kunna bära sig utan tullunderstöd eller om de skulle kunna bära sig med mindre sådant understöd. Det talas om, att man som medel härför skulle kunna använda den så kallade merkostnadsteorien: man kan genom den taga reda på, huru mycket sådana företag avkasta. Men för min del tror jag, att en sådan undersökning icke skulle vara tillräcklig. För att få den erforderliga kontrollen kan man då tänka sig, att staten dessutom tar »stickprov» i de olika företagen, och detta kunde ske genom att revisorerna finge tillgång till dessa företags böcker och handlingar, så att intet kunde undanstickas utan att revisionen kunde få fullständig klarhet om dessa företags bärkraft. På det sättet finge man en kontroll även av riktigheten av den andra teorien, nämligen merkostnadsteorien. Hade detta skett från början, och hade man undersökt många industriella företags bärkraft, så hade man kanske sluppit en del ledsamheter, som sedan inträffat. Jag tänker på sockerfrågan. När man vet, huru sockeraktierna stigit

år från år och att, till följd av det i denna industri engagerade jordbrukets avkastning, även jordpriserna stiga år från år, så ser man därav, huru det går, när staten icke följer utvecklingen av industrien tillräckligt. Detta gäller alla de områden, där man kan ha skäl att misstänka, att utvecklingen medfört ändrade förhållanden. Man bör icke vara så förskräckt som lagutskottet för att sätta denna apparat i gång, ty det är icke meningen, att staten skall äga skyldighet att i varje företag sätta in revisorer, utan det är endast, där staten så anser nödvändigt, som den skall äga att insätta dessa fackligt utbildade revisorer i motsats till andra revisorer, som tillsätts av vissa styrelser och som visst icke alltid ha reda på vad saken gäller. I de flesta fall är en revision, som tillkommit på dessa grunder, endast formell och sträcker sig således icke till det reella.

Detta är i korthet min mening om den motion, som jag framlämnat, och jag tycker, att den icke bort avfärdas så snävt, som skett. Jag skall till och med våga att yrka bifall till densamma.

Härpå anförde:

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Den ärade motionären anser, att lagutskottet icke behandlat hans motion rättvist. Det är alldeles som när vissa ömhjärtade föräldrar bruka klaga över, att deras förhoppningsfulla telningar icke blivit så behandlade av läraren i skolan, som de enligt föräldrarnes mening kunnat göra anspråk på. Enligt min mening är motionärens klagan ej mer befogad än de ömma föräldrarnas i allmänhet brukar vara.

Sålunda säger motionären till en början, att lagutskottet missförstått hans motion: han har icke begärt vad lagutskottet trott, att han begärt. Lagutskottet har trott, att motionen huvudsakligen avsett fastställande genom lag av viss ordning för utövandet av den offentliga kontroll, vilken enligt motionärens uppfattning de företag och näringar böra vara underkastade, som erhållit en av staten gynnad ställning. Men nu få vi höra, att detta icke varit motionärens mening. Motionen är så kort, att herrarne kunna genom att läsa dess kläm och motivering övertyga sig om, huruvida utskottet kan anses ha stöd för sin uppfattning. Motionären slutar sin motivering med att ifrågasätta, att i lag bestämmes — »att regeringen må, där den så finner behöfvligt, utse fackligt utbildade revisorer, vilka — naturligtvis under den strängaste tystnadsplikt — skulle äga rätt att granska alla ett på ett eller annat sätt statsunderstött företags räkenskaper och handlingar.» Jag vågar med dessa ord för ögonen gent emot motionären vidhålla, att om han menat något annat, så har han dock skrivit, att han velat ha ungefär vad lagutskottet angivit.

Så säger motionären, att lagutskottet särskilt råkat ut för ett missförstånd, då det trott, hans mening vara, att lant-

*Ang. offentlig
revision av
vissa företags
räkenskaper
m. m.
(Forts.)*

Ang. offentlig
revision av
vissa företags
räkenskaper
m. m.
(Forts.)

bruket skulle sättas under statskontroll: detta har naturligtvis icke varit hans mening säger han, ty han har endast avsett sådana företag, som redan nu äro underkastade bokförings-skyldighet enligt gällande lag. Jag vill då erinra motionären, att han på första sidan i motionen icke mindre än två gånger talar om »närings». Han säger: »Det torde väl numera ha ingått i det allmänna rättsmedvetandet att en näring, som genom statsmakternas försorg erhållit ekonomiskt understöd antingen direkt genom statsanslag eller indirekt genom tullskydd, icke kan anses ha en lika fristående ställning gentemot staten som näringsar, vilka lita helt och hållet på sina egna krafter och de möjligheter som den fria konkurrensen erbjuder.»

Vidare säger han: »Men erkänner man att ett av en näring mottaget statsunderstöd i en eller annan form gör denna näring i viss mån beroende av staten, så måste man ock erkänna att staten äger icke blott rätt utan även skyldighet att tillse, att det understöd som utgår icke är större än som för det avsedda ändamålet är strängt nödvändigt.»

Nu undrar jag, om icke också motionären håller före, att uttrycket näring även måste anses omfatta jordbruksnäringen som sådan, modernäringen, som den till och med kallas. Då han talat om näringsarna i allmänhet, lär det väl svårigen kunna förnekas, att han också måste anses hava avsett jordbruksnäringen. Om det är så, att det är statens plikt och skyldighet att tillse, att alla näringsar få det för dem lämpade skyddet, måste det också vara statens skyldighet, enligt motionärens mening, att tillse, att jordbruksnäringens skydd blir vederbörligen kontrollerat.

Motionären säger, att det naturligtvis icke kan ha varit hans mening att införa sådan skyldighet för andra företag än sådana, som redan äro ålagda bokföringsplikt. Jag vill emellertid erinra honom om, att när han föreslår en ny lagstiftning, så vore den bristen ganska lätt att avhjälpa, för så vitt hans utgångspunkt vore riktig, nämligen att en sådan allmän statskontroll verkligen är ändamålsenlig, vilket lagutskottet tilllåtits sig betvivla. Jag tror också, att lagutskottet har rätt i att en sådan kontroll skulle vara synnerligen vansklighet att genomföra.

För övrigt synes det ej vara riktigt rättvist att införa en dylik statskontroll för andra näringsar, men därifrån fritaga jordbruket. Den frågan inställer sig alltid inför en sådan anordning: Varför skulle statens revisorer endast granska den tullskyddade industriens räkenskaper, varför skulle *jordbrukarne*, som proportionellt sett hava lika stort skydd som industrien, gå fria från detta övervakande, denna statskontroll? I anledning av den tanke, som motionären *i dag*, i sitt muntliga anförande här i kammaren framkastat, vill jag emellertid på samma gång uttala den meningen, att det väl låter tänka sig, att om staten sätter i gång en fullständig utredning angående tullsystemets verkningar, man då i samband med den utredningen

— förresten även i samband med en mindre utredning — kan finna nödvändigt att skaffa sig upplysningar om de tullskyddade näringsarnas ekonomiska ställning, och jag antager, att i fall denna utredning genom statens försorg kommer till stånd, man väl icke lär underlåta att i samband därmed genom lagstiftnings- eller annorledes vidtagna åtgärder för erhållande av fullt tillförlitliga uppgifter i ifrågavarande hänseende. Men därifrån och till att, innan man alls har planen för en sådan eventuell utredning klar för sig, som motionären föreslagit, begära en lag i ämnet är ett mycket långt steg.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sandler: Herr talman! Jag har icke begärt ordet för att instämna i motionärens yrkande och ännu mindre för att instämna med den föregående ärade talaren eller i lagutskottets framställning så motiverad, som den här föreligger.

Grundtanken i motionärens framställning, som jag sannerligen finner värd all uppmärksamhet, är uppenbarligen den, att statens direkta eller indirekta understöd böra motsvaras av effektiv kontroll ifrån det allmännas sida. För min del måste jag säga, att detta allmänna krav är mycket väl befogat. Man brukar ju motivera det allmännas stöd åt en viss näring eller åt ett visst företag därmed, att man därigenom tjänar det allmännas intressen, eljes skulle man få lov att öppet deklarerat, att statens understöd ingenting annat är än att staten privilegierar vissa enskilda näringsgrupper. Men i fall så är, att det är det allmännas intresse, som är motivet, då fordrar konsekvensen, att samma allmänna intresse får göras gällande i fråga om nödig kontroll.

På denna fråga har förresten uppmärksamheten fästs förut en gång genom den socialdemokratiska gruppens motion i tullfrågan, där det både i fjolårets och årets motion på tal om vissa rent abnorma konkurrensförhållanden, som kunna kräva något övervägande huruvida man får lov att vidtaga tillfälliga skyddsåtgärder, vare sig genom tullar eller på annat sätt, har skrivits: »Skulle ett dylikt skydd beredas något företag, bör staten emellertid samtidigt tillerkännas rätt att genom utövande av kontroll över detsamma pröva, huru länge och i vad omfattning skyddet bör ifrågakomma.»

I överensstämmelse med denna allmänna uppfattning måste jag för min del här deklarerat mina sympatier för motionärens allmänna syfte. Sedan är det en sak för sig, huruvida det syftet vinnes bäst på den väg, som han här har antytt. Jag får säga, att jag ej har någon deciderad uppfattning av, att detta är den enda och bästa väg, som bör anlitas, men det måste jag dock säga, att det uppslag, som givits från motionärens sida, är av den art, att man sannerligen icke borde avvisa det så pass snävt, som lagutskottet här gjort.

*Ang. offentlig
revision av
vissa företags
räkenskaper
m. m.
(Forts.)*

Ang. offentlig
revision av
vissa företags
räkenskaper
m. m.
(Forts.)

Den motivering, som förebragts från lagutskottets sida, har icke alls verkat på mig övertygande. Lagutskottet har uppdelat sitt utlåtande i två olika punkter. Det talas först om, hur man skall ställa sig ifrån statens sida i fråga om det direkta stödet i form av anslag eller lån. Man övergår sedan till att tala om det indirekta stödet i form av tullskydd. I första punkten säger utskottet, att kontrollen är både nödvändig och nyttig, och att staten är oförhindrad att föreskriva sådan kontroll, men utskottet håller före, att det är på det hela taget bra som det är för närvarande, därigenom att det redan finnes föreskrifter. Jag vill icke göra gällande i detta ögonblick någon bestämd mening, huruvida lagutskottet verkligen har fog för denna sin optimistiska uppfattning om, att det verkligen är bra som det är, men då utskottet direkt uttalar sig mot tanken på en lagstiftning och förklarar den på förhand olämplig, får det väl ändå sättas under debatt, om det icke kan vara lämpligt att underkasta den frågan en mera ingående prövning, huruvida icke det kan tänkas, att de olika former, under vilka denna kontroll nu utövas, skulle för kontrollens egen skull böra underkastas någon prövning, så att man kunde komma fram till något mera enhetliga regler.

Det som emellertid framför allt föranlett mig att begära ordet är vad utskottet antytt i den andra punkten beträffande tullskyddade näringar. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att här saknas först och främst det klara och tydliga erkännande, som man kunde haft anledning vänta, att även i fråga om sådant indirekt stöd från statens sida denna kontroll är, i den mån den är möjlig att genomföra, nödvändig och nyttig och kan ifrån statens sida föreskrivas. Det väcker någon uppmärksamhet, att lagutskottet har framhållit detta i fråga om det direkta stödet men uraktlåtit att framhålla något motsvarande beträffande de tullskyddade näringarna.

Det heter här vidare, att det är omöjligt att föreskriva några regler, och man pekar då genast på jordbruksnäringen. Icke är det väl möjligt att revidera varje enskild hemmansägares räkenskaper för att få fram, hur spannmålstullarna verka och få kontroll därpå. Naturligtvis icke. Men är det ej ändå att lägga en uppgift alltför bekvämt till rätta för sig, ifall man gör på detta sätt, att man bara pekar på, att *en* näring är så beskaffad, att det möter stora hinder att genomföra, vad motionären framkastat, men samtidigt uraktlåter att pröva, huruvida sådant icke mycket väl kan realiseras beträffande andra viktiga näringsgrenar. Det är väl ändå så på detta område, att det är olika förhållanden inom olika näringsgrenar och kanske olika för olika företag inom samma näring. Det är uppenbart, att det är lättare att genomföra en kontroll inom industrien än inom jordbruket, och det är vidare klart, att det är lättare inom industrien, ju mer koncentrerad den är; det är väl ändå ingen som vill påstå, att det skulle vara omöjligt beträffande t. ex. de trustifierade

industrigrenarna att genomföra en kontroll enligt de allmänna riktlinjer, som av motionären framlagts. Det bör väl också vidare vara klart, att just beträffande sådana företag och näringsgrenar, som hava kommit fram till trustifieringens stadium, är det alldeles nödvändigt, att man har några mera permanenta, kontrollerande organ, som övervaka detta företags prispolitik. Man kan naturligtvis ställa detta problem på olika sätt, men det förefaller mig, som om lagutskottet ställde frågan så: Finnes det någon näring på vilken detta projekt ej kan tillämpas? Ja, man har funnit en, jordbruksnäringen, och därmed avvisar man det hela. Men är det icke riktigare att ställa problemet så: Finnes det någon näring, och finnes det betydande företag, på vilka, vad motionären framkastat, mycket väl kan tillämpas — och följaktligen icke gå fram till detta fullständiga avvisande av hela tanken. I stället för att gå på denna linje har utskottet förklarat, och det är det betänkligaste i detta utlåtande, att man kan redan härav sluta, att en dylik lagstiftning skulle komma att ställa statsmakten inför en uppgift, som den ingalunda kan anses vara beredd att fylla, samt att en sålunda utvidgad statsverksamhet skulle föra allt för långt in på näringslivets område. Såvitt jag kan läsa detta rätt, så måste det betyda, att enligt lagutskottets uppfattning statsmakten är rent ut sagt inkompetent på detta område, och man antyder till och med i den sista meningen — där det talas om, att man kommer alltför långt ut på näringslivets område — någon slags obehörighet från statens sida att blanda sig i det. Det är särskilt dessa uttalanden jag för min del finner synnerligen betänkliga och farliga. Man kan ju uttrycka detta — och det ligger synnerligen nära till hands — som ett proklamerande av statens vanmakt att kontrollera verkningarna av dess egen näringspolitik, men om det är så, att kontrollen i sina olika verkningar för alltför långt in på näringslivets område, vill jag hemställa, om man icke skulle kunna uppställa frågan: Förer det icke alltför långt in på näringslivets område att över huvud taget besluta om dessa tullar? Är näringslivet så känsligt, att det icke tål denna kontroll, får det finna sig i, att staten låter bli att bevilja några tullar.

Det som ligger närmast till hands i sakens nuvarande läge, vore att yrka återremiss på hela frågan, så att motionen finge en mera ingående prövning än nu synes ha blivit förhållandet, men det är kanske icke så mycket mening i att göra det, då det kanhända snart nog blir tillfälle i alla fall att åter taga en sådan motion till behandling. Att bifalla motionen återigen tror jag icke, att kammaren kan vara beredd på att göra, och förresten sker det ingen synnerlig skada, om den *nu* ej alls föranleder till någon åtgärd. Men jag vill däremot säga, att jag för min del tror det vara högst olyckligt, om kammaren nu skulle binda sig vid en motivering, som här föreligger. Jag frågar: finnes det egentligen någon rimlig anledning att nu uttala dessa allmänna omdömen, som stå nedskrivna i lagutskottets betänkande om statens

Ang. offentlig
revision av
vissa företags
räkenskaper
m. m.
(Forts.)

vanmakt, ja nära nog obehörighet att granska resultatet av sin egen näringspolitik? Förresten torde sådana omdömen också ganska illa stämma överens med den helt för visst i denna kammare mycket allmänna tankegång, som lett bland annat till tillsättandet av den s. k. trustkommittén.

Jag tillåter mig, herr talman, med anledning av vad jag anför, yrka bifall till utskottets hemställan men med uteslutande av utskottets motivering.

Herr Månsson! Herr talman! Att jag nu uppträder och vad jag nu kommer att säga får icke tolkas så, som om jag över huvud taget skulle godkänna en sådan politik från statens sida, att den till höger och vänster ur befolkningens fickor tar medel för att därmed understödja vissa större godsägare och industriidkare, även om staten kontrollerar, vart dessa ur folkets fickor tagna medel ta vägen, och ser till, om de komma till verklig nytta eller ej, d. v. s. om, som jag sade i fjor, det blir plus eller minus för nationen genom åtgärderna i fråga. Jag anser tvärtom, att det förhållandet att man tar dessa medel ur folkets fickor och lämnar dem till de förmögaste av jordägarne och till några särskilt privilegierade industriidkare alls icke ursäktas av någon statskontroll. Men när vi nu äro inne i eländet, så menar jag, att denna kontroll dock är bättre än intet; det är bättre att veta, vart medlen taga vägen, hur de användas, hur stor del av dem som verkligen kommer nationen till godo, och hur stor del — en i sanning icke oväsentlig del — som genom den sålunda framlockade industriens abnorma ledning försvinner med röken genom skorstenen på fabrikerne i form av merkostnader.

Det förefaller mig ganska märkvärdigt, när man ser på detta betänkande, att det är så enhälligt. När det gäller att få tullar, då är det så, åtminstone i det utskott som jag tillhör, att högermännen med en mun förklara att, får icke denna industri denna tullhöjning, så går industrien under; gäller det åter att sänka en tull, som är absolut vanvettigt hög i förhållande till motsvarande tullar i andra länder, svaras det att, företages denna sänkning, om också icke med mer än 1 % av tullskyddet, så går industrien under. Det synes mig, att man skulle väl dock uppe i vederbörande utskott, som har lämnat detta betänkande, ha några högermän, vilkas ärekärlek skulle kommit dem att skynda till för att bevisa den verkan till nytta av de medel, som man på detta område öser ut, män, vilkas ärekärlek skulle manat dem att begärligt gripa detta tillfälle att verkligen få genom sådana där revisorer, revisorer som staten sänder ut till företagen, i siffror och fakta klart visa för den allt mer och mer vantrogna allmänheten, att i ett avseende det är fel vad frihandlare och tullmotståndare säga, nämligen att medlen försvinna med röken genom skorstenen, visa, att medlen i stället avkasta ränta och måhända ränta på ränta. Ävenså tycker jag, att liberalerna däruppe, som ju skola se till att det blir sparsamhet med statens medel, det vill väl även säga med folkets medel, i det här fallet borde ivrat för kontroll; och jag efterlyser även socialisterna. Jag undrar, var de hålla till. De

borde ju egentligen se till, att det blir kontroll över att medlen icke i sådana strömmar rinna ut ur de fattigas fickor år efter år, åtminstone utan att det göres en smula undersökning om vart medlen taga vägen.

Herr Sandler har nyss förekommit mig beträffande vissa uttalanden i detta betänkande, och jag skall därför icke gå in på den saken. Jag skall bara sluta med att säga, att det väl ändock kan anses rätt och befogat, att staten här och där i de skilda företagen får sända ut folk, som verkligen ser efter, vart de voterade medlen taga vägen. I fjor hade vi att handlägga ett ärende, i samband varmed det framkom sådana upplysningar, att man väl må studsa. Jag erinrar herrarne om, att det visades, att under perioden 1906—1913 riksdagen hade beviljat till sockerindustriens målsmän i vårt land, att tagas ur allmänhetens fickor, den nätta summan av 115 miljoner kronor; och bevisligen hade sockerpriserna aldrig under den tiden varit en millimeter, icke ett öre, under tullmurens överkant, men väl ganska ofta långt *över* denna överkant. Jag vill även erinra om, att det visats att på de 7 åren tullskyddet uppgått till sådana summor, att det blev 7,000 kronors understöd på var och en av landets 17,800 betodlare. Besinna må man då, att många av dessa betodlare icke hava mer än $\frac{1}{2}$ tunnland betor eller $\frac{1}{4}$ tunnland betor o. s. v., o. s. v. — jag menar: det kom i fjor och kommer varje år fram sådana upplysningar rörande denna hushållning, att det krav, som framföres i denna motion kan vara mer än väl befogat.

Herr talman, jag har för närvarande intet yrkande.

Herr Lindqvist i Stockholm: Herr talman! Då min partivän nyss efterlyste socialisterna i lagutskottet, så finner jag mig nödgad att gå upp här och visa mig såväl för min partivän som för kammaren och erinra honom om, att om han läser utskottets utlåtande, han skall finna, att såväl jag som en annan av våra partivänner deltog i detta ärendes behandling inom utskottet. Vi hava också biträtt såväl utskottets förslag till yrkande som dess motivering för detta förslag. När vi gjort detta, har det skett med hänsyn till innehållet i den motion, som förelåg till behandling i lagutskottet; och jag ber att få erinra herr Fabian Månsson om att där ingalunda förelåg fråga om utredning om statssubventioner, och ännu mindre var det meningen att utreda frågan om förändringar i vårt tullsystem. Där förelåg ju endast ett yrkande gående ut på att man skulle lägga en offentlig kontroll av kunniga revisorer på sådana industrier, som erhålla statsunderstöd eller lån ur befintliga fonder, varjämte motionären hade vidgat sitt förslag så ofantligt, att han yrkade att denna revision skulle läggas överallt, där tullsystemet åstadkommer några verkningar.

Lagutskottet har nu i första delen av sitt utlåtande sagt, att det är övertygat om att när staten lämnar understöd eller lån, statsmakterna alltid sörja för att tillbörlig kontroll kommer att utövas. Men beträffande den andra frågan har utskottet nödgats säga ut, att där äro vi inne på ett område, som är så ofantligt stort

Ang. offentlig
revision av
vissa företags
räkenskaper
m. m.

(Forts.)

Ang. offentlig
revision av
vissa företags
räkenskaper
m. m.
(Forts.)

och viktigt och vidlyftigt, att det icke gärna går för sig att generellt fastslå lagbestämmelser, genom vilka man lägger en fast offentlig kontroll på alla dessa industrier och näringar, som träffas av tullsystemet; och i det fallet är jag fullkomligt enig med lagutskottet. Jag kan icke förstå, hur man praktiskt skulle ordna en sådan sak som att överallt, där tullsystemet verkar, skulle kunna utövas en offentlig kontroll på våra industrier, våra näringar och allestädes där tullsystemet åstadkommit ett eller annat förhållande. Jag tror icke på möjligheten av en så vidsträckt kontroll, som detta skulle innebära. Däremot ber jag att med anledning av herr Sandlers yttrande få säga, att socialdemokraterna, som deltagit i lagutskottets behandling av detta ärende, icke ställt sig på den ståndpunkten, att icke offentlig kontroll skulle utövas i första hand överallt där staten lämnar något stöd, låt vara på det ena sättet eller det andra. Sålunda är min bestämda uppfattning den, att en förtrustad industri eller näring, som har fått en slags monopolställning, självfallet skall stå under statens kontroll; och så vitt jag förstår, är ingalunda sockerindustrien, sockertillverkningen, här i landet fri från denna statskontroll. Den utövas tvärtom i ganska stor utsträckning, och det är min övertygelse, att så *skall* det också vara.

Jag kan sålunda icke för min del finna, att lagutskottet, med hänsyn till innehållet i motionen sådan den förelåg, gärna kunnat gå någon annan väg än det gjort och säga något annat än det sagt. Men här ske nu, som alltid naturligtvis, förtydningar; och det förvånar mig mycket, att motionären själv sade, att han för sin del menat att det skulle gälla *vissa* näringar och *vissa* industrier, som på detta sätt skulle läggas under kontroll. Ja, hade han yrkat det i sin motion och angivit dessa näringar och industrier, då är jag övertygad om att lagutskottet skulle prövat ärendet på annat sätt och, i enlighet med motionens beskaffenhet, möjligen även kommit fram med ett annat yrkande och en annan motivering. Nu har detta ju icke skett; utan, med den generella läggning motionen har, har jag för min del icke kunnat komma till annat slut, än att utskottet bort säga ut vad det sagt. Självfallet hade ju motiveringen kunnat skrivas på annat sätt; och jag är övertygad om att var och en av oss, om vi skrivit den, skulle skrivit den på sitt särskilda sätt. Men ett utskott måste ju alltid ena sig om något, som sammanhänger med den kläm utskottet slutligen förelägger riksdagen att antaga; och då anser jag, att det bör stanna vid det utlåtande, som nu föreligger.

Jag kan därför, herr talman, för mitt vidkommande icke annat än fortfarande tillstyrka bifall till utskottets betänkande.

Herr S ä f s t r a n d: Herr talman! Det gläder mig ofantligt att höra herr Lindqvists yttrande nu, ty då kan han kanske vara med om att skriva om hela motiveringen med detsamma. Här står nämligen i motiveringen till min motion, »att regeringen må, *där den så finner behöfligt* utse fackligt utbildade revisorer». Om

herrarna i lagutskottet hade varit så goda att lägga märke till icke bara klämman utan även motiveringen, så kanske herrarna skulle haft en annan uppfattning, då de äntligen skulle sätta ihop sin motivering.

*Ang. offentlig
revision av
vissa företags
räkenskaper
m. m.*

(Forts.)

För övrigt vill jag beträffande lagutskottets ordförandes uppfattning av frågan, varför lantbruket möjligen skulle var skyddat från denna kontroll och varför en sådan kontroll där absolut icke vore behöfelig, bara säga det, att denna kontroll framförallt skulle riktas mot sådana industrier som hålla på att förtrustas; men det är väl icke troligt, att lantbruket skall slutas ihop i någon trust. Det är anledningen, varför jag anser att lantbruket icke behöver läggas under denna kontroll.

Jag skall emellertid frånga mitt yrkande om bifall till motionen, eftersom jag ser att det yrkandet icke har tillräcklig resonans i kammaren, och i stället ansluta mig till det yrkande, vari man begär att lagutskottets motivering skall uteslutas.

Herr Torgén: Herr talman, mina herrar! Utskottets utlåtande synes mig nära nog giva stöd för att vara en förutfattad mening om omöjligheten av en allsidig utredning av exempelvis tullsystemet och dess verkningar. Nu har det ju alltid framhållits, att ett bidrag i form av tullskydd för exempelvis en industri kan vara behöfligt för att få denna industri att blomstra. Men när man sedan vill söka att draga in detta bidrag, så har det alltid sagts: »Ja, då är det fara för att en eller annan fabrik, som kommit till under blomstringstiden, måste indragas»; och på så sätt har man ju fått också arbetarna inom det område, som det gäller, att vara emot indragningen i fråga och gjort arbetarna där på platsen till tullvänner.

Nu tycker jag, att utskottet här lägger särskild vikt på den enda punkt, där man möjligen kunde förklara att ett bifall till motionen icke är möjligt, nämligen i fråga om jordbruket, och där, fastän det åtnjuter statsbidrag i form av tullskydd, en statskontroll icke skulle kunna låta sig tänkas eller genomföras. Ja, det är kanske på sätt och vis sant; men jag har med mitt yttrande velat inlägga en liten protest emot att utskottets uttalande får stå kvar sådant, som det här står; och jag instämmer till fullo med herr Sandler, att det bör icke få ligga oss i vägen, då vi gå att utan förutfattade meningar söka utreda exempelvis tullskyddets verkningar även på jordbrukets område. Därför har jag ansett, att utskottets motivering icke alls är lycklig i detta fall, även om jag kommer till samma resultat som utskottet självt i fråga om slutet, nämligen avslag å motionen.

Jag finner mig sålunda, herr talman, nödsakad att instämma i vad herr Sandler yrkat, nämligen bifall till utskottets förslag men med uteslutande av dess motivering.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Motionären säger nu, att hans mening icke är att jordbruket

Ang. offentlig
revision av
vissa företags
räkenskaper
m. m.

(Forts.)

skulle underkastas denna allmänna kontroll, emedan det icke finnes någon fara för att jordbruket skulle förtrustas, och han upprepar, att motionen skulle vara så att förstå, att den icke avser att ställa jordbruket under den ifrågasatta statskontrollen. Jag nödgas mot detta uttalande ännu en gång hänvisa motionären till hans egen motion, ty där står, att det är statens skyldighet att tillse, att varje näring, som åtnjuter skydd, icke får mer än den behöver. Där talar motionären icke om denna förtröstning, utan där gör motionären sina påståenden så generella, att det är absolut omöjligt att från dessa omdömen undantaga jordbruksnäringen.

Herr Sandler hade en del invändningar mot lagutskottets motivering. Han började med den satsen, att om ett allmänt intresse påkallar understöd till en näring, så påkallar också ett allmänt intresse kontroll. Jag vill för min del icke bestrida riktigheten av det påståendet, och jag kan icke heller finna, att utskottet gjort det. Herr Sandler säger vidare, att utskottet är så optimistiskt, att det tyckes anse förhållandena vara bra sådana de äro i fråga om de näringar, som av staten åtnjuta direkt understöd, och den kontroll, som utövas på dessa näringar. Så har väl utskottet icke sagt, utan utskottet har blott sagt, att det sätt för utövande av kontroll över dessa näringar, som för närvarande tillämpas och som ju går ut på att i sammanhang med tillerkännandet av direkt statsunderstöd åt en näring också beslutas i vilken form kontrollen över densamma skall utövas, är mera praktiskt och mera lämpligt än att, såsom motionären ifrågasätter, skriva en lag, vilken skulle gälla alla direkt statsunderstödda näringar.

Herr Sandler säger vidare, att utskottet ställt frågan så: »finnes det någon näring, för vilken den ifrågasatta kontrollen över de indirekt genom tullar understödda näringarna icke passar?», och att, när utskottet då funnit, att jordbruket icke lämpar sig för denna kontroll, utskottet helt gladeligen ansett sig kunna avstyrka förslaget. Gentemot den framställningen vill jag säga, att även om man skulle sett bort från den omständighet, utskottet åberopar, och endast tagit hänsyn till industrien, så skulle även den uppgiften ställt sig så oöverskådligt stor och svår för statsmakterna för närvarande, att jag fruktar, att de icke skulle gå i land med densamma. Ringaste eftertanke lär nämligen säga oss, att vi icke för närvarande ha eller under den närmaste framtiden kunna få en sådan väldig kår av fackutbildade revisorer, att vi kunna giva oss in på att ställa varje tullskyddad industri under en sådan kontroll, som motionären ifrågasätter.

Så vitt jag kunde finna, hade herr Sandler i någon mån missförstått utskottet. Jag har icke läst utskottets utlåtande så, att vi ha avstyrkt motionen övervägande av *principiella* skäl. Vi ha däremot avstyrkt motionen av det skälet, att den är genomgående opraktisk, då den vill ha en lag och kontroll

över alla direkt statsunderstödda företag, och att den är ännu mera opraktisk, då den ifrågasätter en generell kontroll genom statsrevisorer över alla näringar, som åtnjuta tullskydd.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Ang. offentlig
revision av
vissa företags
räkenskaper
m. m.
(Forts.)

Herr Eriksson i Grängesberg: Herr talman, mina herrar! För min del sympatiserar jag livligt med herr Sändlers uppfattning. De två ledamöter av utskottet, som haft ordet, utskottets ärade ordförande och herr Lindqvist i Stockholm, ha båda anfört, att utskottet icke sett på motionen principiellt, utan mera praktiskt, och av deras uttalanden förefaller det mig, som om de, åtminstone herr Lindqvist, icke heller skulle ha något emot ett bifall till det yrkande, herr Sandler framställt, nämligen om bifall till utskottets hemställan med uteslutande av motiveringen. Då jag instämmer i ett sådant yrkande, gör jag det därför, att de två, tre sista raderna av motiveringen förefalla mig rätt så betänkliga. De kunna tolkas på det sätt, som utskottets ärade ordförande tolkade dem, att de blott taga hänsyn till de praktiska synpunkterna, men de kunna också anses innebära ett rent principiellt uttalande, och då jag för min del är rädd för, att de skola komma att givas denna sistnämnda tolkning, kan jag icke vara med om, att de få stå kvar.

Herr Lindqvist nämnde sockerindustrien. Ja, det är sant, att det finnes kontroll över den sätillvida, att det tillses, att staten skall kunna få ut ett nog så stort skattebelopp, men över industrien i övrigt finansiellt har man nog svårt att få någon kontroll för närvarande. Vi ha en hel del sådana stora bolag, som äro mycket gynnade av tullagstiftningen och beträffande vilka det icke finnes någon möjlighet att få reda på, huru deras debet och kredit verkligen stå. För några år sedan talade jag vid ett tillfälle med en domare om ett sådant bolag, som jag tog i försvar, och domaren sade, att det finnes ingen möjlighet att få kännedom om ett dylikt bolags ställning, förrän det upplöses eller gör konkurs, och detta är nog riktigt, ty man kan ju föra böcker på många olika sätt.

Jag för min del ber sålunda att få instämma i det yrkande, som framstälts av herr Sandler.

Herr Branting instämde häruti.

Herr Pettersson i Bjälbo: Ja, herr talman, att motionärens förslag är praktiskt utförbart, har varit lagutskottets enhälliga mening, och jag tror, att var och en, som vill sätta sig in i förhållandena, måste erkänna, att det verkligen är så.

Jag har nu begärt ordet för att framhålla en synpunkt, som icke förut blivit beaktad. När man hör herr Fabian Månsson, måste man få den uppfattningen, att hela vår tullskyddade industri och vår tullskyddade modernäring arbetar så att säga fullständigt i mörkret, sätillvida nämligen, att deras inkomster

Ang. offentlig
revision av
vissa företags
räkenskaper
m. m.
(Forts.)

icke komma till allmänhetens kännedom. Så är emellertid icke förhållandet. I första hand skola vi erinra oss, att beträffande aktiebolag allmänheten nog får ganska noggrann kännedom om deras utdelningar och aktiernas värde. Och härtill kommer en annan sak, nämligen vad som står i sammanhang med vår inkomst- och förmögenhetsskatteförordning. Som vi veta, är icke endast varje enskild person, utan även varje bolag skyldigt att inför taxeringsnämnderna lämna så fullständiga uppgifter, som de kunna. Under sådana förhållanden kan jag icke finna, att vare sig de enskilda personerna eller bolagen arbeta på något sätt i mörkret. Även om en viss sekretess ligger över taxeringsnämndernas arbete, kan man ändock med ganska stor bestämdhet påstå, att ett klart ljus kastas över såväl enskilda personers som bolagens inkomster. Man kan därför icke komma till annat resultat, än att en sådan kontroll, som här föreslagits, visserligen kunde vara bra, men är långt ifrån behöflig.

Det är endast denna synpunkt, herr talman, som jag velat framhålla i denna debatt. Jag står naturligtvis på utskottets sida och yrkar bifall till dess förslag.

Herr Månsson: Endast ett ord, herr talman! Man säger, att motionärens idé är praktiskt utförbar och vill i hans förslag inlägga den betydelsen, att motionären skulle avsett att ställa till med en statsrevision på alla tullskyddade yrken, så att man skulle gå från fabrik till fabrik alldeles som bolagsrevisorer och på det noggrannaste genomgå räkenskaperna. Det tror jag icke kan vara motionärens mening, ty något sådant skulle naturligtvis möta oöverstigliga hinder. Däremot kan det väl dock vara möjligt, att man toge t. ex. margarinindustrien och sade: Så många kilo tillverkning, så många kilo sålda inom landet, så många arbetare, så stort aktiekapital, så mycket tullunderstöd tillerkänt av statsmakterna, så höga priser utom tullmuren, så höga priser inom tullmuren o. s. v. för att härav draga fram en slutsats, som gäve svar på frågan: Hur mycket betala vi pr år till denna industri, huru mycket blir det på var arbetare o. s. v.? Vad vi behöva veta, är blott det, huruvida de medel, som vi giva bolagen lov att taga ur folkets fickor, verkligen ens komma aktieägarna till godo, eller om de måhända rent av, såsom jag sade, gå ut med röken genom skorstenen i form av merkostnader, förlorade för mänskligheten och förlorade framför allt för vårt land. Och vidare vilja vi ha svar på den frågan, huru mycket vi årligen votera till varje arbetare. Här finnas industrier, där man voterar 4, 5 eller 6,000 kronor pr år i lönebidrag till varje arbetare, medan motsvarande industrier arbeta utan tullunderstöd i Belgien, Danmark, England o. s. v. Det är sådana oresonliga förhållanden, vi vilja ha belysning över, det är det frågan gäller.

Herr Torgén: Herr talman! Herr Pettersson i Bjälbo synes dock i visst avseende haft en annan uppfattning än utskottet, ehuru han instämt med utskottet, ty han anger dock en möjlighet att öva

en sådan kontroll i sitt påpekande av taxeringsnämnderna, medan utskottet förklarar, att någon sådan möjlighet icke finnes, och att statsmakterna skulle ställas inför en uppgift, som de ingalunda kunde anses beredda att fylla. Utskottets ärade ordförande har medgivit, att motionen icke direkt medtagit jordbruket, men då så är, förefaller det mig, att min opposition i det fallet var fullkomligt riktig, då jag ansåg, att utskottet tagit med jordbruket endast för att visa, att det är olämpligt och opraktiskt, vilket ju må så vara. Men uti motiveringen, därest denna får den form, som jag vände mig emot, fastslås tullsystemets okränkbara helgd, och detta utgör, såsom jag sade, en förutfattad mening om, att det icke är möjligt att utreda den saken.

Ang. offentlig revision av vissa företags räkenskaper m. m.
(Forts.)

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr Sandler under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Sandler begärde emellertid votering, till följd varav nu uppsattes, justerades och avslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Sandler under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 84 ja mot 73 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av väckt motion om ändring av 34 och 35 §§ i förordningen om kommunalstyrelse på landet; och

nr 4, i anledning av väckta motioner angående ändring av dels § 21 mom. 1 i förordningen om kommunalstyrelse på landet, dels § 18 mom. 1 i förordningen om kommunalstyrelse i stad och dels § 15 mom. 1 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 2, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 5 § b), andra stycket, i förordningen angående bevillning av fast egendom samt av inkomst; och

nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utarbetande av vissa normerande bestämmelser till ledning för deklarationsförfarandet; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, angående herr Lindleys m. fl. motion, nr 31, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt för ordförande i pensionsnämnd att i tjänsteärenden använda tjänstefrimärken och tjänstebrevkort.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i See	under	3 dagar fr. o. m. den 19 febr.,
» <i>Nordström</i>	»	7 » » » 16 »
» <i>Nilsson</i> i Tånga	»	8 » » » 16 »
» <i>Johanson</i> i Gäre	»	8 » » » 16 »
» <i>Dandenell</i>	»	8 » » » 17 »
» <i>Carlsson</i> i Frosterud	»	6 » » » 16 »
» <i>Widlund</i>	»	6 » » » 16 »
» <i>Olofsson</i> i Åvik	»	2 » » » 16 »
» <i>Pålsson</i>	»	5 » » » 17 »
» <i>Carlson</i> i Falun	»	den 18 febr.
» <i>Andersson</i> i Raklösen	»	3 dagar fr. o. m. den 17 febr. och
» <i>Starbäck</i>	»	2 » » » 16 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.27 e. m.

In fidem
Per Cronvall.